

Redactare: *Ioana Bârzeanu*
Tehnoredactare: *Mariana Radu*
Corectură: *Viorica Horga*
Copertă: *Luca Emil Cornel*

Coordonator colecție Alin Spânu

© 2022 Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate
Editurii METEOR PRESS.

Contact:
Tel./Fax: 021.222.83.80
E-mail: editura@meteorpress.ro

Distribuție la:
Tel./Fax: 021.222.83.80
E-mail: carte@meteorpress.ro
www.meteorpress.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GANCEVICI, CORNELIU

**Jurnal de front. Din însemnările unui medic în Războiul
de Întregire 1916-1919** - / Corneliu Gancevici; pref. de Răzvan
Theodorescu. - București : Meteor Press, 2022

ISBN 978-973-728-870-7

I. Theodorescu, Răzvan (pref.)

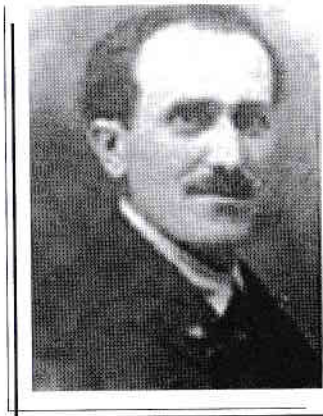
821.135.1

Carte apărută cu sprijinul domnului academician Răzvan Theodorescu.

Corneliu Gancevici

JURNAL DE FRONT

DIN ÎNSEMNĂRILE UNUI MEDIC
ÎN RĂZBOIUL DE ÎNTREGIRE 1916-1919

Corneliu Gancevici

Cuprins

Prefață de Răzvan Theodorescu	7
Studiu introductiv de Alin Spânu	9
Partea I	23
Partea a II-a	65
Anexă	229
Summary	235
Résumé	241
Indice de nume	247

TOVARASE DIRECTOR,

Sunt fericit, că în ziua, când se sărbătorește în Marea Adunare Națională, desăvârșirea colectivizării agriculturii în patria noastră scumpă Republica Populară Română și în al 45-lea an de la Marea Revoluție din Octombrie 1917 (la care am luat parte și de care am rămas legat, am reușit să prezint Institutului de Istorie a Partidului, datele care traduc influența învățăturilor marelui Vladimir Ilici Lenin.

În partea I-a, ca un preambul, e descrisă starea de decrepitudine a societății plutocratice din România capitalistă, din timpul primului război mondial, care trebuia să umple de revoltă și dezgust, pe price bun patriot.

În partea II-a, cu puteri modeste, dar după date trase în Rusia revoluționară și Sovietică, ... principiile, care au atins sublimul, în concepția umanitară expusă de Vladimir Ilici Lenin - acest gigant al gândirii omeneste, fără pereche, de la Marx, Engels, în toate proclamațiile și scrierile lui, care a făcut să tresară și să răzvrătească mintea și sufletul, unor imense mase muncitorești și de țărani muncitori, de pe tot globul pământesc.

Tot în această parte se poate citi războiul perfid al oligarhiei române, contra patrioților unguri.

TRAIASCA LUPTA PENTRU PAZE !

TRAIASCA R.P.R. !

27 aprilie 1962.

TOVARASULUI

DIRECTOR AL INSTITUTULUI DE ISTORIE A
PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÂN
BUCUREȘTI

„Război!” Cuvânt magic pentru unii: cuceriri, desfățări, dar mizerie pentru cei ce l-au făcut cu adevărat, cu tot cortegiul lui de nenorociri.

Luptând în „Centrul Studențesc” pentru intrarea în acțiune, ne dăm seama că neutralitatea distrugea în noi orice sentiment de demnitate, fiindcă atunci când popoare întregi își trimiseseră soldații să lupte contra armatelor teutone și să-și dea viața pentru patria lor, politicienii noștri se târguiau pentru cuceriri teritoriale. În așteptare, Ministerul Finanțelor își umplea tezaurul cu aur prin taxa de export, cu care moșierii vindeau vagonul de grâu pentru englezi, la prețul de 500 lei aur.

Concentrările fără sfârșit, ca și întrebuițarea trupei pentru parada de la înmormântările oamenilor politici care, parcă, se grăbeau să plece mai repede din viață, doar nu vor mai vedea mizeria războiului, erau menite să arunce în sufletul nostru cea mai cumplită deziluzie de ceea ce trebuia să fie armata română.

Dar iată că, tocmai în momentul când nu se mai credea că noi vom intra în acțiune, sună goarna de mobilizare, iar

clopotul cel mare de la mitropolia din București împrăștia, cu fiori de groază, vestea. Dintr-odată, toți prietenii ne-am transformat: meditativi, până la îngrijorare, ne dădeam seama că lucrurile nu se vor mai petrece așa ca în Bulgaria. Ne dădeam bine seama că august 1916 nu va mai fi același lucru ca iunie 1913.

Cântecele războinice ce răsunau pe străzile Capitalei, ca și în localuri ca: terasa „Oteteleşeanu” și berăria „Carpați”, nu mai aveau aceeași traducere în sufletul nostru dintr-odată maturizat. Ne gândeam serios că aveam în față cea mai puternică armată din lume, armata germană. Creștea în noi mândria națională, dar, nu mai puțin, seriozitatea luptelor ce trebuiau să vie ne umplea de grijă, pentru că Nicu Filipescu¹⁰, prieten fără rezerve al Antantei (Franța, Rusia, Anglia), strigase de la tribuna Parlamentului și prin gazeta lui „Epoca”: „Nu suntem pregătiți!”

În entuziasmul tinereții noastre nu luam în seamă asemenea considerațiuni ci, mai degrabă, le socoteam insulte la adresa armatei, dar când am luat contactul cu inamicul, ne-am dat seama de purul adevăr exprimat cu atâta curaj de acest luptător, cu vorba și cu scrisul. Totuși, era și el desprins, ca toți potențații politici și marii moșieri,

¹⁰ Nicolae (Nicu) Filipescu (n. 1862 – d. 1916), om politic conservator. A fost ales deputat în 1885 și 1889; a fost ales primar al Capitalei (1893-1895) și al Brăilei (1895-1899). A condus Ministerul Agriculturii și Domeniilor (1900-1901 și 1912-1913) și cel de Război (1910-1912).

de suferința țăranilor muncitori și a marii mase de muncitori de la oraș.

Îmbarcat la București-Triaj și ajuns la Craiova, am prima surpriză: în timp ce-mi luam în primire ambulanța în curtea Spitalului Militar, la Compania I-a Sanitară, simt cum cineva mă prinde de braț; mă întorc și văd pe medicul locotenent Capitanovici¹¹. Tresar puțin de bucurie, pentru că mi l-am amintit din copilărie, când trecea la spital dimineața, repede, repede, parcă-l gonea cineva, el stând pe aceeași stradă cu noi.

Dar, văzând atitudinea lui misterioasă, mi-a dispărut bucuria. „Vino-ncoace!” și în șoaptă mă întrebă: „Tu ești socialist?” Eu, perplex: „Adică vrei să mă întrebați dacă simpatizez mișcarea.” Locotenentul: „Nu, eu vreau să-ți vorbesc foarte serios, tocmai pentru că te cunosc de mic copil și n-aș vrea să ți se întâmple ceva rău. Ai fost semnalat ca atare și te rog să te ferești, să nu spui vreo reflexie care ar putea fi interpretată greșit. E război și să-ți ții gura, atât am avut să-ți spun.” I-am strâns mâna cu recunoștință și am plecat în fugă la ambulanță.

¹¹ General medic Mihail Capitanovici (n. 1889 – d. 1978) a urmat Facultatea de Medicină din București (1908-1915) și a fost avansat la gradele: sublocotenent (1912), căpitan (1918), maior (1920), locotenent-colonel (1929), colonel (1934) și general de brigadă (1942). A condus Spitalul Militar al Corpului 7 Armată Sibiu (1920-1937), Sanatoriul Boli Infecțioase din București (1937), Centrul de Instruire Sanitară, Serviciul Sanitar al Corpului 2 Armată (1939) și Direcția Superioară Sanitară din Ministerul Apărării (1941-1942 și 1943-1944).

Încolonat la Craiova la ambulanța Diviziei a II-a, ne-am angajat pe Valea Jiului. Luptele ne erau favorabile, soldații români câștigau lupta chiuind, lovind în unguri cu patul puștii. Fuga disperată a ungarilor umplea de curaj soldații noștri. Dar, tocmai când trupele înaintau în defileul Hațegului, apare artileria grea germană de 150 mm, căreia nu-i puteam opune nimic. Defecțiunea urmă imediat și odată produsă, Divizia a II-a fu aruncată în Dobrogea, numai în 36 de ore.

Rupt de unitatea mea, ajung noaptea în gara Medgidia. Aici retragerea armatei ruso-române era dramatică. Pe o noapte când ploaia fără încetare strecura deznădejdea, gara, plină de răniți cu sutele, medicii ruși neprididind să-i panseze decât cu foarte mari întârzieri, stau înșiruiți în ploaie pe peron, pentru că în sălile gării nu mai încăpeau.

În camera șefului de gară, însă, la căldură, stătea la masă prefectul de la Silistra, Jan Cămărășescu¹², deputat, mare

¹² Ion Cămărășescu (1882, București – d. 1953, penitenciarul Sighet) a urmat studii de drept la Sorbona și a activat ca avocat. A fost un om politic conservator, liberal și țărănist. A deținut funcțiile de: prefect al județului Durostor (1913-1916), comisar al guvernului pe lângă Armata 6 rusă (1916-1918), deputat de Durostor (1919-1933) și ministru de interne (decembrie 1921 – ianuarie 1922). A prezidat Uniunea Camerelor Agricole (1928-1930) și a fost membru în Consiliul Superior Economic și Consiliul Superior al Agriculturii. A fost arestat în 5/6 mai 1950 și a decedat în detenție.

moșier, cu soția sa Yvonne, fostă Blondel¹³, fiică a ministrului Franței la București. Se îndestulau din coșul cu mâncare plin cu bunătați; am ieșit imediat și m-am instalat în vagonul de marfă, în care călătorisem cei câțiva ofițeri și soldați români de la Constanța, care se evacua, fiind în flăcări.

La un moment, mare zarvă: „Vin turcii!” Repede am părăsit vagonul și am intrat în noapte, fugind cu sergentul Neagu, fost comisar la Brăila; ne ascundem sub un pod. Auzim cum trec patrulele bulgare și germane pe deasupra noastră, stăm nemișcați, până totul se liniștește. Ieșim de sub pod, nu vedem nicio mișcare și așa ne furișăm pe burtă până aproape de gară, unde se mai vedea câte o luminiță cu petrol sau ulei de rapiță.

Sanitarii ruși și sestrile¹⁴ ruse pansau de zor. La mișcare ni se comunică plecarea spre Mircea Vodă a trenului, de pe linia unde erau instalate bagajele. Fugim repede și ne găsim toate lucrurile. Văzând că s-a pus locomotiva la tren, deci sigur că vom pleca, am adormit de oboseală și de emoție pe lăzile din vagon.

Ne-am trezit în zorii zilei; ieșim din vagon să vedem unde suntem; mare surpriză: tot în gara Medgidia eram; dar, imediat am a doua și formidabila surpriză: sergentul

¹³ Yvonne Blondel (1874 – d. 1971, București) era fiica lui Camille Blondel, ministru plenipotențiar al Franței la București (1907-1916). S-a căsătorit cu Ion Cămărășescu în 1909 și au divorțat în 1922. În timpul războiului Yvonne a fost sanitar voluntar.

¹⁴ Surori de caritate ruse.

Neagu cu care am fugit și ne-am ascuns sub pod, și care avea părul negru, albise complet. Fără să-mi dau seama, exclam: „Vai, Neagule, ești alb de tot la păr!” Un camarad îi dă oglinda și când se privește, ochii i se înlăcrimează. „Lasă, dragă Neagule, de-am scăpa numai cu atâta!” Și, totuși, trenul, după un fluierat scurt, se pune în mișcare și noi ne-am recăpătat speranța că nu vom mai cădea prizonieri la germani.

Dar, aici în Dobrogea, luptele sunt mai crâncene: turcii și bulgarii vin în masă compactă, comandați de ofițeri germani, oamenii de la mitraliere fiind legați cu lanțul de mitralieră de către ofițerii germani ca să tragă până la ultimul cartuș din stivele de benzi de cartușe. În timp ce la noi soldații Regimentului 3 „Olt” și 26 „Rovine” erau într-o singură linie de trăgători la câte 3 metri un soldat de altul, fără nicio rezervă, mitralierele fiind flori foarte rare.

Cu o comandă superioară, generalul Socec¹⁵, stând în ploaia de șrapnele, împreună cu maiorul Florescu, șeful său

¹⁵ Generalul Alexandru Socec (n. 1859, București – d. 1928, București) a urmat liceul la Leipzig, apoi a urmat Școala Militară de Ofițeri din București (1880-1882) și Școala Superioară de Cavalerie din Viena (1883-1885). A fost avansat la gradele de maior (1898), locotenent-colonel (1905), colonel (1907) și general de brigadă (1913). A comandat Regimentul 7 Călărași (1904), Corpul 5 Armată teritorial (1 aprilie 1914), Corpul 3 Armată teritorial (20 mai 1916), Divizia 13 Infanterie, Divizia 2 Infanterie (20 august 1916) și Divizia 2/5 Infanterie (octombrie 1916). În ianuarie 1917 a fost acuzat că și-a părăsit nejustificat postul de comandă în timpul Bătăliei pentru București (noiembrie 1916),

de Stat Major, și cu o susținere drăcească a Regimentului 9 Artilerie, comandat de colonelul Opran¹⁶, căzut și el în cele din urmă, rănit la cap, s-a putut păstra capul de pod de la Cernavodă, zile întregi.

Luptele de noapte, cu numărul enorm de răniți, ce trebuiau pansați la lumina becului de acetilenă, începeau să arunce demoralizarea în trupe, mai ales că ofițerii căzuseră aproape toți răniți sau morți.

Așa am ajuns la 10 octombrie 1916 într-o situație foarte critică; atacurile aeroplanelor făceau ravagii în coloane, omorând sute de cai, iar prin gări distrugând trenuri. În gara Mircea Vodă, o bombă căzând chiar peste vagonul de farmacie al trenului sanitar, garat pe linia a doua, a distrus totul, a omorât patru soldați, iar eu stând de vorbă în ușa vagonului vecin pe linia întâia cu un soldat din Regimentul 9 „Râmnicu-Sărat”, nici n-am fost atins.

fiind trimis în judecată și condamnat la 5 ani închisoare și degradare militară. În octombrie 1918 procesul este revizuit, este absolvit de acuzații și reintegrat în drepturi. Mai multe despre acest caz, în: Petre Otu, Marian Ștefan, *Biografii uitate. Cazul generalului Socec*, în „Magazin Istoric” nr. 8/1998, p. 35-39; Petre Otu, *Constantin Prezan și „afacerea Socec”*, în „Acta Moldaviae Meridionalis” XXVIII-XXIX, 2007-2008, p. 39-45.

¹⁶ Colonel Nicolae Opran (n. 1872 – d. ?) a fost avansat la gradele de sublocotenent (1900), maior (1911), locotenent-colonel (1915) și colonel (1916). A comandat Regimentul 14 Artilerie (iulie 1916), Regimentul 9 Artilerie (august 1916), Regimentul 8 Artilerie (1917), Regimentul 26/1 Obuziere (1918) și Brigada 16 Artilerie (1919).

Ca să te întorci din război, trebuie să ai zile, și eu am avut multe. Soldatul, speriat, îți făcea cruce și bâiguia: „Dumneavoastră, domnule sublocotenent, ați fost cu norocul.” „De ce, camarade?”, îi răspund. „Apoi ia priviți în spațele nostru.” Și când întorc capul, un soldat rus tăiat în două de o schijă enormă, care găurise peretele vagonului, făcând o gaură cât pumnul, iar la picioarele noastre o baltă de sânge. Foarte calm, pentru că războiul îți schimbă tot caracterul, și moartea, pe care o presară în tot locul, îți șterge noțiunea de pericol, mă întorc către soldat din nou: „Vezi, dragul meu, aici fiecare cu norocul lui sau, dacă vrei, s-a unit norocul meu cu al tău și așa am scăpat amândoi.”

11 octombrie 1916

O zi splendidă, cu soare cald și dătător de viață. Ce ironie, îmi spuneam, pe o așa vreme, să stai sub ploaia de obuze, în loc să prepari un doctorat sau să te plimbi la șosea sau în Cișmigiu. Și totuși, notez această zi, 11 octombrie 1916, pentru că sentimentele ce mi-au frământat întreaga mea ființă nu au mai găsit împerechere până astăzi. Germanii, neputând să ne împresoare, au încercat să producă panică și au trimis o patrulă puternică de ulani cu cap de mort la căciulă, care s-au strecurat printre Divizia a V-a, care era la aripa stângă a noastră, și printre divizia sârbească, această eroică divizie. Panica au produs-o în coloane și căruțele fugeau care încotro apucau, dar și ulanilor li s-a înfundat: sârbii i-au tocat de n-a rămas urmă de ulan, doar câțiva cai și harnașamentele... și erau câțiva!

Luptele au fost slabe în acea zi, dar atacurile de avioane s-au întetit; se aruncau asupra podului de la Cernavodă câte patru bombe mari deodată și nici nu se cunoștea.

Pe la orele 4 sunt chemat la observator, la casa de apă de la Cernavodă, cota 207, unde mi se aduce la cunoștință să vestesc oamenii că la ora 6 seara se va arunca în aer podul¹⁷ de către pionierii noștri.

Pentru prima oară de la începutul războiului n-am ascultat un ordin. Copleșit de durere, în loc să iau drumul spre soldații mei, am luat drumul spre colină dinspre satul Ștefan cel Mare. Complet demoralizat, muncindu-mă continuu gândul că vom părăsi linia Cernavodă-Constanța, această linie care mă purtase de atâtea ori la Marea noastră și la Constantinopol, ca elev și ca student.

O întreagă epopee se filtra prin mintea și sufletul meu în acele clipe; ajuns în vârful colinei, mi-am așternut pe vârful ei pelerina și lăsându-mă ușor să mă repauzez,

¹⁷ Distrugerea podului de la Cernavodă a fost luată în calcul în condițiile înaintării rapide a forțelor inamice în Dobrogea, care au ocupat o mare parte a provinciei. Planurile au fost zădărnice de generalul Alexandru Averescu, proaspăt numit în fruntea Armatei a II-a de pe frontul de sud. Generalul Alexandru Socec, pe atunci comandant al Diviziei a II-a Infanterie, i-a cerut permisiunea lui Averescu să arunce în aer podul de peste Dunăre. Răspunsul lui Averescu a rămas memorabil: „Sunt de părere să sară generalul în aer, podul nu.” Pentru a împiedica totuși înaintarea trupelor germano-bulgare peste Dunăre s-a luat decizia de a distruge podul secundar, peste brațul Borcea, care a fost minat de trupele române în retragere. Acesta a fost reconstruit în 1921.